

Explaining the Design Components of Residential Complexes Based on Responding to the Need for Self-Actualization the Case Study A Mabaas, Jannat, Modarres, Booali and Derak residential Complexes in Shiraz

Elahe Mohajer¹, Hamid Reza Azemati², Khosro Movahed³

1. Department of Architecture, Faculty of Art and Architecture, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran

Email: E.mohajer@iaushiraz.ac.ir

2. (Corresponding Author) Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Design Engineering, Shahid Rajaee Teacher Training University, Tehran, Iran

Email: Azemati@sru.ac.ir

3. Department of Architecture and Urban Sustainability, University of the District of Columbia, Washington DC, USA

Email: Khosro.movahed@udc.edu

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:
25 November 2023
Received in revised form:
26 February 2024
Accepted:
24 March 2024
Available online:
01 May 2024

Keywords:

Housing,
Residential Complexes,
Residential Complexes of
Shiraz,
Self-Actualization

ABSTRACT

Nowadays, when societies are moving towards industrialization, it seems that the psychological dimensions of humans are disregarded. Self-actualization can be proposed as a solution to reduce the negative impacts caused by this. This motivation leads to improved psychological health and well-being in humans. It seems that environmental capabilities can be used to pursue self-actualization in people. Considering the mentioned necessity, this study aims to provide effective design components for responding to the self-actualization of residents in residential complexes. In the first step of the research's first phase, which is the document mining method, the sample population was available resources, and in the Delphi method, the sample population was 20 experts. The sample population in the second phase of the research to survey users was 290 residents of residential complexes in Shiraz city. Research was started using document mining and Delphi techniques, and sources were assessed. Then, experts were interviewed, and users were surveyed using the researcher-made questionnaire. Finally, the information obtained from the users' survey was entered into SPSS-23.0, and data analysis was performed using factor analysis and Pearson correlation tests. The findings of factor analysis present the components of creative environment, collective environment, environmental safety, event-able environment, diversity, discoverability, and social interactions as environmental components that are effective in responding to the self-actualization needs of residents of residential complexes, and the results of the correlation test show that all factors are positively and significantly correlated.

Cite this article: Mohajer, E., Azemati, H. R., & Movahed, K. (2024). Explaining the Design Components of Residential Complexes Based on Responding to the Need for Self-Actualization the Case Study A Mabaas, Jannat, Modarres, Booali and Derak residential Complexes in Shiraz. *Geographical Urban Planning Research Quarterly*, 12 (1), 43-61.
<http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2024.369557.1893>

© The Author (s).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

Nowadays, when societies are moving towards mechanization and humans' psychological aspects are more neglected than ever before, this lack of attention can cause feelings of emptiness, depression, and despair. Self-actualization can be proposed as a solution to reduce the damage caused by this. This motivation is one of the most important drivers for every person, so it can play a significant role in creating meaning and pleasure in human life. Considering this issue can improve people's psychological health and well-being. In this regard, it appears that environmental capabilities can be used in order to realize self-actualization. Due to the extensive relationship between humans and this space, the residential space can play an effective and significant role in achieving this aim. Considering the mentioned importance and necessity, the main question of the research can be raised as follows:

- What are the design components of residential complexes based on responding to the self-actualization needs of the residents?

Accordingly, this study has been conducted to provide effective design components to respond to the self-actualization of residents in residential complexes.

Methodology

The present study has been conducted using a combined approach, including quantitative and qualitative methods. In order to achieve the proposed goal and introduce the design components of residential complexes, this research is being conducted in two phases. The first phase consists of two steps, and the second phase contains one step. The first phase of the research was initiated by employing the document mining method and the Delphi technique. For this purpose, library and internet resources were scrutinized regarding the research topic. Then, in order to complete the information, experts in architecture, urban planning, psychology, and environmental psychology were interviewed, which ultimately led to

the formation of a goal-objective table to design a research-made questionnaire for users. In the second phase, the users' questionnaire was designed using the users' goal-content table, which includes 58 questions with answers in the form of a 4-point Likert scale. Furthermore, its reliability has been confirmed by Cronbach's alpha, its formal validity by the theoretical consensus of experts, its content validity by using a goal-content table, and its structural validity by using R factor analysis. Finally, after checking and verifying the researcher-made questionnaire, users are surveyed using the researcher-made questionnaire. The user survey information is entered into SPSS 23.0 statistical software, and data analysis is performed. At this stage, data analysis is done using "R factor analysis" and "Pearson's correlation" tests, which are performed to explore the design components of residential complexes based on the response to the need for self-actualization and check the correlation between the mentioned components. In the first step of the first phase of the research, which is the document mining method, the sample population is made up of available sources, and in the second step of the first phase of the research, which is the Delphi method, the sample population consists of 20 experts who were selected by the snowball method. In the second stage of the research, the sample population was calculated using Kline's point of view, which suggests between 5 and 6 people for each item of the questionnaire, so the sample population includes 290 residents of residential complexes in Shiraz. Five residential complexes in Shiraz were selected using cluster sampling to survey the users.

Results and discussion

The findings of the R factor analysis indicate that the needs of residential complex residents to achieve self-actualization are effectively fulfilled by the components of "creative environment, collaborative environment, environmental safety, event-able environment, diverse environment, environmental discovery, and social interactions in the environment."

According to the results of Pearson's correlation test, all components indicate a positive and significant association.

Conclusion

Based on the findings of this research, it can be concluded that the components discovered in this research can play an effective role in achieving self-actualization in the residents of residential complexes. It can be acknowledged that in the environment of residential complexes, the possibility of individual and collective participation in a creative and curious environment can provide self-expression and self-reflection by giving freedom to act in the environment; this ultimately provides the basis for people's self-actualization. In this regard, events formed in a diverse and safe environment can create a creative and collaborative atmosphere and provide a platform for realizing the residents' self-actualization in residential complexes.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

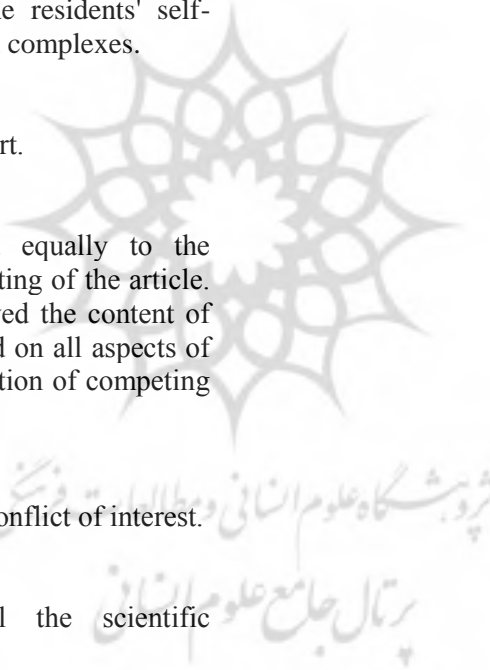
The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work, with no declaration of competing interests.

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants for this paper.

فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری

تبیین مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر پاسخ به نیاز خودشکوفایی مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکونی مبعث، جنت، مدرس، بوعلی و دراک در شیراز

الهه مهاجر^۱، حمیدرضا عظمتی^۲، خسرو موحد^۳

۱ - گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران. رایانامه: E.mohajer@iaushiraz.ac.ir

۲ - گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران. رایانامه: Azemati@sru.ac.ir

۳ - گروه معماری و شهرسازی پایدار، دانشگاه واشنگتن دی سی (UDC)، واشنگتن، آمریکا. رایانامه: Khosro.movahed@udc.edu

چکیده

اطلاعات مقاله

در عصری که جوامع به سمت ماشینی شدن پیش می‌روند و ابعاد روانی انسان بیش‌ازپیش نادیده گرفته شده است؛ خودشکوفایی را می‌توان به‌عنوان راه‌حلی برای آسیب‌های ناشی از این امر مطرح نمود. این انگیزش برای فرد به‌زیستی ذهنی و سلامت روان را به همراه می‌آورد. به نظر می‌رسد در راستای تحقق خودشکوفایی می‌توان از قابلیت‌های محیطی بهره برد. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف ارائه مؤلفه‌های طراحی تأثیرگذار بر پاسخ به نیاز خودشکوفایی ساکنین مجتمع‌های مسکونی و به روش آمیخته انجام شده است. جامعه نمونه را در فاز اول پژوهش در روش سند کاوی، منابع در دسترس و در روش دلفی ۲۰ نفر از متخصصان در برمی‌گیرد. در فاز دوم نیز جامعه نمونه را ۲۹۰ نفر از ساکنین مجتمع‌های مسکونی شهر شیراز تشکیل می‌دهد. پژوهش با روش سند کاوی و بررسی منابع آغاز شده و در ادامه در روش دلفی به مصاحبه با متخصصان پرداخته می‌شود. در ادامه با پرسشنامه محقق ساخت به پیمایش کاربران پرداخته می‌شود. در نهایت اطلاعات حاصل از پیمایش کاربران وارد نرم‌افزار SPSS-23 شده و تجزیه و تحلیل داده‌ها به‌وسیله آزمون تحلیل عامل و آزمون همبستگی پیرسون صورت می‌پذیرد. یافته‌های پژوهش در بخش تحلیل عامل، مؤلفه‌های «محیط خلاق، مشارکت‌پذیری محیط، امنیت محیطی، رویدادپذیری فضا، تنوع‌پذیری، اکتشاف‌پذیری، تعاملات اجتماعی در محیط» را به‌عنوان مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی معرفی می‌نماید و نتایج آزمون همبستگی بیانگر آن است که تمامی عوامل به‌صورت مثبت و معنادار دارای همبستگی می‌باشند.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۹/۰۴

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۱۲/۰۷

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۱/۰۵

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۰۲/۱۲

واژگان کلیدی:

خودشکوفایی،
مجتمع مسکونی،
مجتمع‌های مسکونی
شیراز،
مسکن.

استناد: مهاجر، الهه؛ عظمتی، حمیدرضا و موحد، خسرو. (۱۴۰۳). تبیین مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر پاسخ به نیاز خودشکوفایی مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکونی مبعث، جنت، مدرس، بوعلی و دراک در شیراز. پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۱۲ (۱)، ۶۱-۴۳.
<http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2024.369557.1893>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

© نویسندگان

مقدمه

در عصر ماشینی شدن جوامع که ابعاد روانی انسان بیش از گذشته کمرنگ شده است؛ مفهوم خودشکوفایی می‌تواند به‌عنوان راه‌حلی برای آسیب‌های ناشی از این عدم توجه مطرح شود، پاسخ به نیاز خودشکوفایی به سبب آنکه کیستی و ماهیت فرد را آشکار می‌نماید، می‌تواند زمینه را برای مواجهه با بحران‌های روحی انسان در فرهنگ معاصر فراهم نماید. با بررسی بین فرهنگی بر روی ارزش‌های جوامع مشخص شد که ارزش‌های فرامادی یعنی نیازهای عزت‌نفس و خودشکوفایی در حال پراهمیت‌تر شدن است؛ در این راستا اینگلهارت پیشنهاد می‌دهد جامعه‌شناسان اهمیت خودشکوفایی در جوامع امروز را در نظر داشته باشند (اینگلهارت، ۱۴۰۰). نیاز خودشکوفایی که می‌توان آن را برابر با تحقق بخشیدن به خود دانست؛ فرآیند پایان‌ناپذیری از تحول است که به ارتقاء وضعیت سلامت روان انسان می‌انجامد (شولتز، ۱۴۰۱). این نیاز در اصطلاح عمومی، به معنای تحقق کامل قابلیت‌های فرد است (D'Souza, 2018) و به سبب آنکه این مفهوم به‌عنوان انگیزه‌ای برای رشد دیده می‌شود (Thielke et al., 2012)، توجه و پاسخگویی به نیاز خودشکوفایی که انگیزش اصلی هر انسان است، به‌منظور رشد و تعالی شخصیت انسان توجه ویژه‌ای را می‌طلبد. خودشکوفایی می‌تواند سلامت روانی و بهزیستی را برای انسان به همراه داشته باشد و به او حس لذت از زندگی دهد. در راستای پاسخ به این نیاز فضاهای معماری به سبب ارتباط مستمر و مداوم انسان با این فضاها، می‌توانند ایفاگر نقشی مهم و اساسی باشند. در فرآیند طراحی و سازمان‌دهی فضاهای مسکن، که همواره برای انسان چیزی بیش از یک سرپناه بوده است و عواملی همچون فرهنگ، بینش و جهان‌بینی افراد نقش مؤثری در شکل‌گیری آن ایفا نموده است (براتی، ۱۳۸۲: ۲۵)؛ توجه به خودشکوفایی به‌عنوان نیازی که انسان همواره در جستجوی پاسخی به آن می‌باشد، به‌منظور افزایش مطلوبیت این فضاها، امری ضروری می‌نماید؛ در مقابل طراحی فضاها بدون در نظرگیری نیازهای انسان سبب عدم حضورپذیری فضاها، عدم امکان کنترل مطلوب بر فضاهای مورد استفاده و عدم امکان انجام فعالیت‌های گوناگون در فضا، خواهد شد (علاقمند و همکاران، ۱۳۹۸). عدم توجه به نیاز خودشکوفایی در فضای پر اهمیتی چون مسکن به‌واسطه تداوم ارتباط و تأثیرگذاری وسیع این فضا بر ساکنین، می‌تواند سبب اختلال در شکل‌گیری ارتباط احساسی مثبت و مؤثر بین فرد و فضا شود.

بر اساس اهمیت و ضرورت عنوان‌شده و با آشکار شدن لزوم توجه به خودشکوفایی به‌عنوان یک فراینز، پژوهش حاضر با هدف اکتشاف و تبیین مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی ساکنین نگارش شده است. به سبب آنکه در پژوهش‌های مرتبط با فضاهای مجتمع‌های مسکونی، علی‌رغم اهمیت پاسخ‌دهی به نیاز خودشکوفایی، به میزان مطلوب به این موضوع پرداخته نشده است، لذا اکتشاف و تبیین مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی در این پژوهش، به‌منظور پاسخ به فراینز خودشکوفایی، می‌تواند قدمی مؤثر و مفید در مسیر رشد فردی و دستیابی به خودشکوفایی ساکنین مجتمع‌های مسکونی باشد. در راستای تحقق هدف مطرح‌شده هریک از مؤلفه‌های طراحی معرفی‌شده می‌توانند دربرگیرنده اصولی کاربردی به‌منظور طراحی فضاهای مجتمع‌های مسکونی باشند که مطلوبیت فضاها را برای دستیابی به خودشکوفایی افزایش می‌دهند و می‌توانند پاسخی معمارانه به این فرا نیاز باشند. در نهایت می‌توان اذعان داشت طراحی فضاهای مسکونی که بتواند پاسخگوی نیاز خودشکوفایی ساکنین باشد، ضمن تعامل مؤثر بین فرد و مسکن، مطلوبیت فضای مسکن را به دنبال آورده و ارتقاء کیفیت زندگی و ارتباطات فرد را سبب شده و تضمین‌کننده بهزیستی افراد و جامعه باشد.

با توجه به مسئله مطرح‌شده سؤالاتی در ذهن محققان شکل گرفته که عبارت‌اند از:

سؤال اول: مؤلفه‌های معمارانه مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی ساکنان کدام‌اند؟
سؤال دوم: میزان توافق کاربران در هریک از مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی چگونه است؟

مفهوم خودشکوفایی به‌عنوان مفهومی کهن و بنیادین، از دیرباز توسط فلاسفه و نظریه‌پردازان بسیاری مورد بحث قرار گرفته است، این مفهوم به‌مثل بنیادین سقراط، یعنی: «خودت را بشناس» ارجاع می‌دهد که یک اصل اولیه تفکر غربی است (Marias, 2012). همچنین نخستین تظاهرات شکوفایی در تفکر فلسفی ارسطو مشهود است و مفهوم «کمال» مطرح‌شده توسط وی به تحقق کامل بالقوگی‌ها اشاره دارد. بر این اساس، این عقیده‌ای کهن است که هر انسانی دارای بالقوگی‌های منحصر به فردی است که میل به تحقق یافتن دارند (یالوم، ۱۴۰۲: ۳۹۴). پژوهشگران بسیاری در سال‌های اخیر در پژوهش‌های خود این مفهوم را مورد بررسی قرار داده‌اند که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود: ارتباطات بین فردی و خودشکوفایی در پژوهش مک‌لین و راسیتز (۲۰۰۹) مورد بررسی قرار گرفته است و نتایج این پژوهش حاکی از وجود رابطه معنادار و مثبت، بین خودشکوفایی و سه متغیر ارتباطی است. همچنین هانلی و ایبل (۲۰۰۳) در پژوهش خود یک مدل بین فردی از خودشکوفایی را ارائه می‌نمایند و بر اهمیت روابط اجتماعی بر رشد فردی و خودشکوفایی تأکید می‌نمایند.

در راستای بررسی رابطه بین فرآیند هنری و خودشکوفایی، مانهیم (۲۰۱۳) در پژوهش خود به بررسی نقش خلاقیت در رشد و توسعه شخصی می‌پردازد. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که بین ایجاد آثار هنری سه‌بعدی و رشد خودشکوفایی رابطه وجود دارد. همچنین رایدر (۱۹۸۷) نیز در پژوهش خود به بررسی رابطه خودشکوفایی و روند هنری خلاق می‌پردازد و آموزش از طریق هنر را به‌عنوان یک عامل خودشکوفایی پیشنهاد می‌دهد. علاقمند و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود مؤلفه‌هایی همچون حریم شخصی و خلوت، حضورپذیری و اجتماع‌پذیری و سادگی در سازمان‌دهی محیط را به‌عنوان صفات فضایی فضاهای عمومی دانشگاه‌ها به‌منظور پاسخ به نیاز خودشکوفایی دانشجویان معرفی می‌نمایند.

در باب اهمیت توجه به خودشکوفایی در فضای زندگی، ژانگ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که بیشترین خواست افراد در شهرهای هوشمند را پاسخ به نیاز خودشکوفایی در برمی‌گیرد. در باب تأثیر محیط فیزیکی آموزش بر تحقق استعدادها، بالقوه دانشجویان، غلامعلی‌زاده و مخبری (۱۳۹۳) در پژوهش خود مفاهیمی همچون بهره‌گیری از جاذبه‌های بصری، جزئیات غنی و نیز ارزش‌ها و مفاهیم کیفی محیطی بدیع و مرتبط با الگوهای بومی و فرهنگی در محیط را در طراحی مکان‌های آموزشی پیشنهاد می‌دهند. کاوتن (۲۰۱۴) در پژوهش خود ضمن اشاره به اهمیت برآورده ساختن نیازهای فرد در سه سطح نیازهای بیولوژیکی، اجتماعی و خودشکوفایی از طریق ویژگی‌های معماری، برای هریک از سطوح اصولی را جهت طراحی پیشنهاد می‌نماید. دسوزا و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود میزان خودشکوفایی در افراد را بررسی می‌نمایند و به این نتیجه دست یافتند که اگرچه ممکن است فردی ادعا کند که دارای ارزش‌های خودشکوفایی است، اما عوامل درونی لزوماً رفتار خودشکوفایی را در زندگی نشان نمی‌دهد.

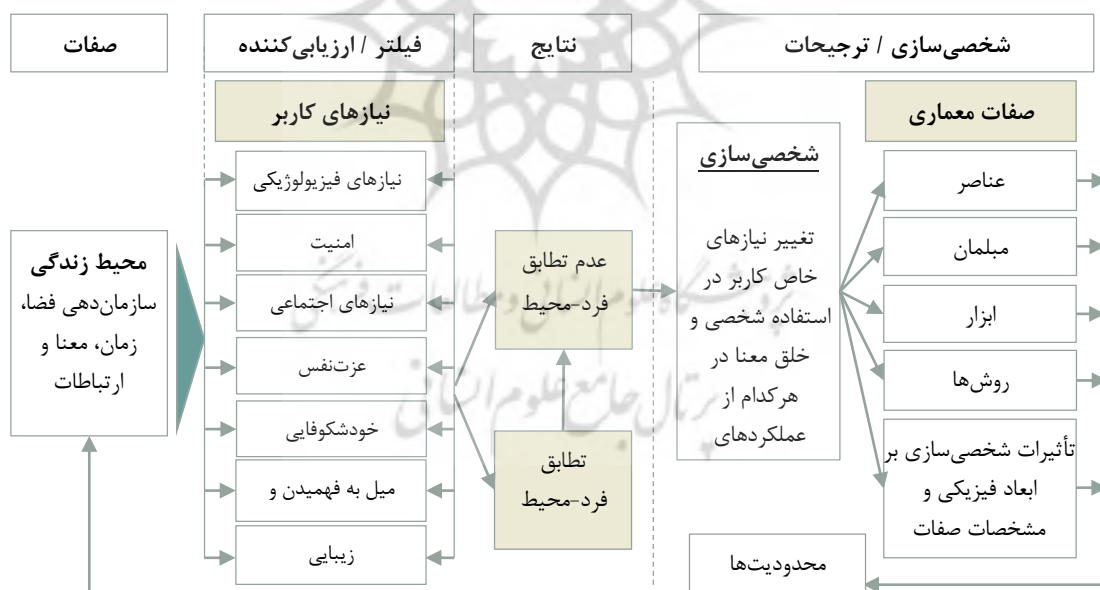
پیدارهیئا (۲۰۱۴) به‌منظور توسعه و حمایت توانایی خودشکوفایی از دوران کودکی پژوهشی صورت داده و در نهایت نکاتی جهت طراحی پیشنهاد نموده است.

در باب ارتباط یادگیری و خودشکوفایی، سلوی (۲۰۰۹) در پژوهش خود یادگیری مادام‌العمر را راهی برای شکل‌گیری

یک محیط عالی می‌داند و بیان می‌دارد ادراک از خود منجر به یادگیری و در نهایت خودشکوفایی فرد می‌شود. پژوهش نوبائتر و همکاران (۲۰۱۸) با هدف بررسی چگونگی ارتباط خلاقیت و هوش با سطوح مختلف سلسله‌مراتب نیازهای انسانی نگارش شده و نتایج نشان می‌دهد که خلاقیت ارتباط مثبتی با سطوح بالای نیازهای انسان همچون خودشکوفایی دارد.

مبانی نظری

واژه «سکونت» در لغت‌نامه دهخدا به معنای، اقامت و آرامش بیان گردیده است و ریشه لغوی آن از سکون به معنای جای گرفتن در خانه می‌باشد (دهخدا، ۱۳۸۵). شولتز، معتقد است سکونت به برقراری پیوندی پر معنا با مکانی مفروض، منجر می‌گردد (شولتز، ۱۴۰۲) و مارکوس خانه را همچون نمادی از خود می‌داند (مارکوس، ۱۴۰۱: ۵۹). بر این اساس فرآیند سکونت در مسکن را می‌توان مفهومی فرامادی دانست که با شکل‌گیری روابط متقابل عمیق و معنادار همراه بوده و در نهایت پیوندی تأثیرگذار بین فرد و خانه را شکل می‌دهد. این فضا به‌عنوان یکی از پراهمیت‌ترین فضاهای پیرامون فرد مانند هر فضای دیگری به‌منظور پاسخ به نیازهای انسان شکل گرفته است بنابراین ضروری است برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی ساختار فضاهای مسکونی در راستای پاسخ‌دهی به تمامی نیازهای ساکنین صورت گیرد. در محیط ساخته‌شده، قابلیت‌های محیط به‌منظور پاسخ‌دهی و تطابق با سطوح مختلف نیازهای کاربر، ارزیابی می‌شود و در صورت عدم انطباق محیط، صفات معماری مطابق ترجیحات و خواسته‌های کاربر تغییر کرده و بدین ترتیب محیط به‌وسیله شخصی‌سازی با کاربر تطبیق پیدا کند (شکل ۱). (Asadpoor & Jusan, 2012).

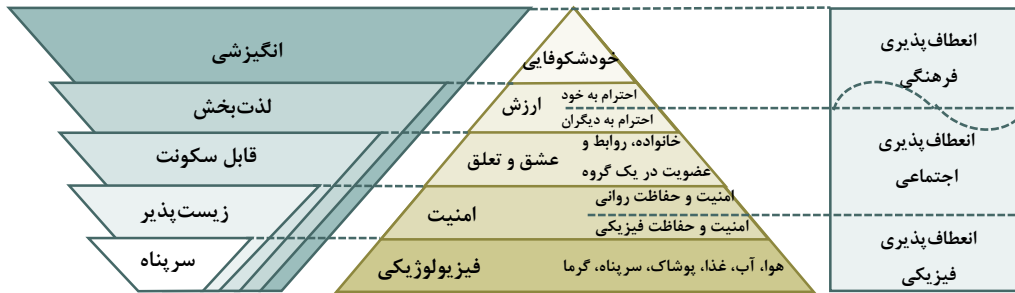

شکل ۱. مدل شخصی‌سازی محیط ساخته‌شده (Asadpoor & Jusan, 2012)

واژه خودشکوفایی^۱ در فرهنگ لغت آکسفورد به‌عنوان رشد با شورونشاط، پیشرفت و برجسته بودن تعریف می‌شود. (Gokcen et al., 2012: 4) و به این اشاره دارد که هر انسانی علاوه بر اینکه دارای مجموعه‌ای از ظرفیت‌ها و بالقوگی‌های فکری است، نسبت به وجود این بالقوگی‌ها در خود نیز آگاهی ازلی و اولیه‌ای دارد (یالوم، ۱۴۰۲: ۳۹۴).

1. Self-Actualization

در راستای دستیابی به خودشکوفایی می‌توان از قابلیت‌های معماری بهره برد (Weaver, 2010)، در فضاهای مسکونی نیازهای افراد در سطوح مختلفی تأمین می‌گردد (شکل ۲)؛ بر این اساس، ایده‌آل‌ترین خانه، «خانه انگیزشی» است، که به ساکنین کمک می‌کند تا به خودشکوفایی دست یابند. به سبب آنکه محیط، ساکنین خانه و نیازها و خواسته‌های آن‌ها در طول زمان به‌سرعت تغییر می‌کند؛ خانه برای پاسخگویی به تغییرات، نیاز به یک پیکربندی فضایی انعطاف‌پذیر دارد که انعطاف‌پذیری فیزیکی، انعطاف‌پذیری اجتماعی و انعطاف‌پذیری فرهنگی را پوشش دهد (Estaji, 2014).

شکل ۲. سطوح مختلف مسکن بر مبنای پاسخ به تئوری نیازها (Estaji, 2014)

هدف از شکل‌گیری فضاهای معماری در هر سطحی پاسخ‌دهی به مرتبه‌ای از نیازهای انسان می‌باشد اما نکته مهم در این میان لزوم طراحی فضاهای معماری با در نظرگیری نیازهای فرا مادی می‌باشد؛ توجه به خودشکوفایی به‌عنوان یک فرایند می‌تواند به‌طور مؤثری در افزایش کیفیت مسکن و شکل‌دهی مسکنی مطلوب تأثیرگذار باشد. علاوه بر این دستیابی به خودشکوفایی به افزایش بهزیستی ذهنی، سلامت روانی و ارتقای خلاقیت فرد منتج می‌شود، در این راستا مجتمع‌های مسکونی به دلیل ابعادی که در بر دارند در جهت تأثیرگذاری بر خودشکوفایی می‌تواند به‌طور مؤثری نقش‌آفرین باشد، در این میان هر یک از سطوح فضایی و قلمروهای فضایی موجود در مجتمع‌های مسکونی می‌تواند سهم قابل‌توجهی داشته باشند. به‌منظور برنامه‌ریزی فرایند طراحی فضاها مبتنی بر پاسخ به فرا نیاز خودشکوفایی، شناسایی و تبیین مؤلفه‌های طراحی مؤثر بر خودشکوفایی در مجتمع‌های مسکونی به‌عنوان اولین قدم در جهت دستیابی به این هدف مطرح می‌گردد، به‌منظور تبیین حیطه نظری پژوهش، چارچوب نظری در شکل ۳ ارائه شده است.

شکل ۳. چارچوب نظری پژوهش

روش پژوهش

پژوهش حاضر با هدف تبیین و اکتشاف مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی ساکنین نگارش شده است. با توجه به هدف عنوان‌شده، روش تحقیق از نوع آمیخته شامل کمی و کیفی در نظر گرفته شده است. در پژوهش حاضر در نخستین فاز روش سند کاوی به منظور مرور ادبیات صورت می‌گیرد. در ادامه به سبب آنکه در مطالعات پیشین در حیطه موضوع مورد مطالعه، پرسشنامه یافت نشد، پس از طی مراحل روش دلفی از طریق مصاحبه باز پاسخ، اطلاعات از متخصصان دریافت شده و سپس کدگذاری باز و محوری مفاهیم صورت پذیرفته و جدول هدف-محتوا طراحی شده است. در ادامه با استفاده از جدول هدف-محتوا پرسشنامه محقق ساخته طراحی شده است، به منظور طراحی پرسشنامه محقق مطابق هریک از محتواها، مصادیق معماری ارائه شده و پس از بررسی روایی ابزار تحقیق، در قالب پرسشنامه ۴ گزینه‌ای، شامل گزینه‌های «کاملاً موافق» تا «کاملاً مخالف»، نظرسنجی از ۲۹۰ نفر از ساکنین مجتمع‌های مسکونی در شیراز، صورت گرفته است و در انتها اطلاعات، توسط نرم‌افزار Spss-23 و با استفاده از آزمون‌های تحلیل عامل به منظور اکتشاف عوامل مؤثر و آزمون همبستگی پیرسون به منظور بررسی ضرایب همبستگی بین عوامل، تحلیل می‌گردند. روند انجام مراحل مختلف پژوهش در شکل ۴ قابل مشاهده است.

در این پژوهش سنجش پایایی به وسیله آلفای کرونباخ صورت گرفته است که مشهورترین آزمون برای پایایی سازگاری درونی است (کریمی، ۱۳۹۴). برای پرسشنامه کاربران ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۶۹ به معنی «عالی» محاسبه شده است که ضریب قابل قبولی است و دلالت بر اعتبار پرسشنامه دارد. نتایج در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. تأیید پایایی پرسشنامه کاربران با محاسبه آلفای کرونباخ

Cronbach's Alpha	تعداد سوالات
۰/۹۶۹	۵۸

در این پژوهش در فاز اول به منظور گردآوری ادبیات موضوع، جامعه آماری پژوهش را کلیه منابع اطلاعاتی مرتبط و در دسترس تشکیل می‌دهند و در روش دلفی از نظرات ۲۰ نفر متخصص حوزه‌های معماری، شهرسازی، روانشناسی و

روانشناسی محیطی بهره گرفته شده است. انتخاب نفرات اول با استفاده از روش نظریه‌ای و در سایر متخصصان روش نمونه‌گیری گلوله برفی می‌باشد. مصاحبه با متخصصان تا اشیاع نظری ادامه یافته است. در مرحله پیمایش کاربران جامعه مورد مطالعه را افراد ساکن در مجتمع‌های مسکونی با مقیاس‌های بزرگ و متوسط تشکیل می‌دهند و منبع داده‌ها نیز پرسشنامه می‌باشد، به منظور محاسبه حجم نمونه، علی‌رغم آنکه در خصوص محاسبه حجم نمونه برای تحلیل عامل توافق کلی وجود ندارد (Schreiber et al., 2006)، اما به عقیده بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه مورد نیاز ۲۰۰ می‌باشد (Sivo et al., 2006; Hoe, 2008). در این پژوهش محاسبه حجم جامعه نمونه بر اساس نظر کلاین، که حجم نمونه را به ازای هر گویه در پرسشنامه ۲/۵ الی ۵ نفر، پیشنهاد می‌نماید، صورت می‌گیرد (Kline, 2023: 53). بنابراین برای پژوهش حاضر با توجه به تعداد سؤال‌های پرسشنامه که ۵۸ گویه بود حجم نمونه ۲۹۰ نفر در نظر گرفته شد. توزیع پرسشنامه بین ساکنین پنج مجتمع مسکونی در شهر شیراز شامل مجتمع‌های مسکونی: «بعث، مدرس، جنت، دراک و بوعلی» صورت می‌گیرد.

یافته‌ها

در این پژوهش به منظور دستیابی و اکتشاف مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی در فاز اول پژوهش، در نخستین مرحله تحت عنوان سند کاوی، مرور منابع مرتبط با پژوهش صورت گرفته است و مفاهیم اولیه پژوهش گردآوری شده‌اند؛ در ادامه به منظور تکمیل این اطلاعات در دومین مرحله از فاز اول، مصاحبه با متخصصان در قالب روش دلفی انجام شده است، سپس بر روی مفاهیم حاصل از مصاحبه با متخصصان کدگذاری باز صورت گرفته است. عناوین پیوستارهای حاصل از کدگذاری باز در جدول ۲ نمایش داده شده است.

جدول ۲. کدگذاری باز مفاهیم حاصل از مصاحبه با متخصصان

۱	آسایش محیطی	۴	طبیعت‌گرایی محیط	۷	سرزندگی محیط	۱۰	اجتماع‌پذیری محیط	۱۳	تنوع محیطی
۲	محیط اکتشاف‌پذیر	۵	انعطاف‌پذیری محیط	۸	امنیت محیطی-اجتماعی	۱۱	رویدادپذیری محیط	۱۴	خلاقیت محیط
۳	تحرك‌پذیری محیط	۶	مشارکت‌پذیری محیط	۹	جذابیت محیطی	۱۲	سهولت کاربری محیط	۱۵	محیط چند عملکردی

در ادامه کدگذاری محوری صورت گرفته و مفاهیم حاصل از کدگذاری محوری پیوستارها شامل: «محیط متنوع و جذاب، رویدادهای اجتماعی، امنیت و آسایش روانی-محیطی، محیط جستجوپذیر، محیط مشارکت‌پذیر و محیط سرزنده و خلاق» می‌باشند. این عوامل به عنوان اهداف در جدول هدف-محتوا مورد استفاده قرار می‌گیرند. در ادامه پرسشنامه متخصصان طراحی شده و بر روی پرسشنامه‌ها تحلیل عامل Q انجام شده و نتیجه آزمون کی-ام-او ۰/۷۸۳ بوده است که بیانگر کفایت بسیار مناسب حجم نمونه بوده و معنادار بودن آزمون بارتلت صحت چرخش واریماکس را نشان می‌دهد. با توجه به ماتریس داده‌های چرخش یافته می‌توان عوامل قابل تعریف و معنی‌دار را شناسایی نمود، در این مرحله پنج عامل استنباط می‌شود که به عنوان الگوواره‌های ذهنی متخصصان در زمینه طراحی مجتمع‌های مسکونی معرفی می‌گردند. در جدول ۳ هر بعد به همراه بار عاملی هریک از اجزاء ارائه شده است:

جدول ۳. ابعاد طراحی مجتمع‌های مسکونی به همراه بار عاملی هریک از اجزاء

شماره گروه	عنوان بعد	شماره متخصصان	بار عاملی
عامل اول	عملکردی-فعالیتی	متخصص شماره ۹	۰/۷۶۴
		متخصص شماره ۱۲	۰/۶۷۱
		متخصص شماره ۱۰	۰/۶۱۱
		متخصص شماره ۸	۰/۶۰۹
		متخصص شماره ۵	۰/۶۰۴
		متخصص شماره ۱۳	۰/۵۳۷
عامل دوم	تعاملی	متخصص شماره ۳	۰/۴۳۳
		متخصص شماره ۱۹	۰/۶۸۶
		متخصص شماره ۱	۰/۶۳۲
		متخصص شماره ۴	۰/۶۰۴
عامل سوم	کالبدی	متخصص شماره ۶	۰/۵۸۵
		متخصص شماره ۱۱	۰/۷۷۰
		متخصص شماره ۱۷	۰/۵۶۳
عامل چهارم	ادراکی-معنایی	متخصص شماره ۲	۰/۵۰۵
		متخصص شماره ۷	۰/۷۷۷
		متخصص شماره ۱۴	۰/۵۹۱
عامل پنجم	حسی-تجربی	متخصص شماره ۲۰	۰/۸۰۰
		متخصص شماره ۱۸	-۰/۶۵۹
		متخصص شماره ۱۶	۰/۴۷۰

در فاز دوم (پیمایشی) با استفاده از جدول هدف-محتوا پرسشنامه به منظور پیمایش کاربران طراحی می‌گردد، پس از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط ساکنین، داده‌ها وارد نرم‌افزار Spss-23 شده و تحلیل عامل R به منظور تحلیل داده‌ها مورد استفاده قرار گرفته است. در این مرحله مقدار شاخص کی-ام-او برابر با ۰/۹۲۸ محاسبه شده است، بنابراین کفایت حجم نمونه بسیار مناسب است و معنادار بودن آزمون کرویت بارلت نیز توانایی عاملی بودن داده‌ها را تأیید می‌نماید. (جدول ۴)

جدول ۴. آزمون کی-ام-او و کرویت بارلت

اندازه‌گیری کفایت نمونه‌گیری کیزر میر اولکین	۰/۹۲۸
Bartlett's Test of Sphericity	۱۱۱۳۸/۷۵۰
Df	۱۶۵۳
.Sig	۰/۰۰۰

بر اساس جدول ۵ که واریانس داده‌های چرخش یافته را نشان می‌دهد، می‌توان نتیجه گرفت که سؤالات مطرح شده در پرسشنامه در ۱۱ دسته قرار گرفته است و مجموع ۱۱ عامل اول توانسته ۶۶/۱۹۹ درصد از واریانس کل را تبیین کند.

جدول ۵. واریانس داده‌ها پس از چرخش تحلیل عاملی

اجزا	قبل از چرخش		بعد از چرخش	
	کل	واریانس، %	کل	واریانس، %
۱	۱۹/۷۷۶	۳۴/۰۹۴	۹/۳۸۸	۱۶/۱۸۶
۲	۴/۸۴۲	۸/۳۴۹	۵/۵۱۹	۹/۵۱۶
۳	۲/۷۱۸	۴/۶۸۶	۴/۱۱۳	۷/۰۹۲

۳۹/۱۸۸	۶/۳۹۴	۳/۷۰۸	۵۰/۵۱۰	۳/۳۷۸	۱/۹۵۹	۴
۴۴/۹۲۴	۵/۷۳۷	۳/۳۲۷	۵۳/۳۰۲	۲/۷۹۲	۱/۶۱۹	۵
۵۰/۲۸۸	۵/۳۶۴	۳/۱۱۱	۵۵/۹۳۱	۲/۶۳۹	۱/۵۲۵	۶
۵۴/۶۲۸	۴/۳۴۰	۲/۵۱۷	۵۸/۲۷۶	۲/۳۴۵	۱/۳۶۰	۷
۵۸/۰۷۵	۳/۴۴۷	۱/۹۹۹	۶۰/۴۰۱	۲/۱۲۵	۱/۲۳۳	۸
۶۰/۹۱۴	۲/۸۳۹	۱/۶۴۷	۶۲/۴۱۱	۲/۰۱۰	۱/۱۶۶	۹
۶۳/۵۸۹	۲/۶۷۴	۱/۵۵۱	۶۴/۳۴۷	۱/۹۳۶	۱/۱۲۳	۱۰
۶۶/۱۹۹	۶/۶۱۰	۱/۵۱۴	۶۶/۱۹۹	۱/۸۵۲	۱/۰۷۴	۱

از بین ۱۱ عامل شناسایی شده، در ماتریس داده‌های چرخش یافته، عواملی با ۳ سؤال و بیشتر، قابل تفسیر می‌باشند (Izquierdo et al., 2014). بدین ترتیب عوامل ۱ تا ۷ دارای معانی مشخصی بوده و قابل تعریف هستند. پس از شناسایی عوامل معنی‌دار و نیز سؤالات دربرگیرنده آن‌ها، اقدام به تعریف و نام‌گذاری هر عامل می‌شود. در جدول ۶ محتوای سؤالات هر مؤلفه به همراه بار عاملی هریک از سؤالات ارائه شده است.

جدول ۶. محتوای سؤالات هریک از مؤلفه‌ها به همراه بار عاملی هریک از سؤالات

شماره گروه	شماره سؤال	محتوای سؤالات	بار عاملی
مؤلفه ۱	۲۴	مشارکت خلاقانه جمعی در محیط مجتمع مسکونی	۰/۷۹۲
	۲۲	امکان تغییر امکانات و مبلمان محیطی مطابق نظر ساکنین	۰/۷۴۴
	۲۵	امکان شخصی‌سازی محیط با توجه به سلیقه ساکنین	۰/۷۴۳
	۱	بهره‌گیری از گل‌ها و گیاهان عطرآگین و درختان میوه‌دار در فضاهای مجتمع مسکونی	۰/۷۳۰
	۳۰	خاطره‌انگیز و به‌یادماندنی بودن فضاهای مجتمع	۰/۷۰۱
	۲۶	وجود رنگ‌های متنوع و جذاب در جداره‌ها و بدنه‌ها به‌منظور جذابیت بصری محیط	۰/۶۹۷
	۲۰	غناي حسی و فضای طبیعی با بهره‌گیری از گیاهان و فواره و آب‌نما و پرندگان	۰/۶۸۷
	۲۹	شکل‌گیری محیط یاد دهنده اجتماعی به‌منظور توسعه فردی ساکنین مجتمع مسکونی	۰/۶۸۶
	۲	امکان مشاهده منظره مطلوب و طبیعی در واحدهای مسکونی به‌منظور جذابیت فضا برای افراد	۰/۶۶۷
	۳۳	امکان مشارکت ساکنین در رویدادهای شکل‌گرفته در محیط	۰/۶۰۵
مؤلفه ۲	۷	شکل‌گیری خلوت با مشخص نمودن حریم فضاها به‌منظور آسایش روانی ساکنین	۰/۵۹۴
	۶	فضاهای دنج و آرامش‌بخش در محیط طبیعی مجتمع مسکونی	۰/۵۶۹
	۴۱	طراحی فضایی مطلوب جهت انجام کار خلاقانه تیمی به‌منظور شکل‌گیری محیطی خلاق برای ساکنین	۰/۵۶۳
	۹	تنوع در نوع و رنگ نورپردازی محیط مجتمع مسکونی	۰/۵۱۲
	۲۷	شکل‌گیری فعالیت‌های خلاقانه و لذت‌بخش در محیط	۰/۴۸۲
	۱۲	امکان جستجو و اکتشاف در فضاهای مجتمع مسکونی	۰/۴۴۴
	۵	فضای باز میانی با بهره‌گیری از طبیعت مطلوب با امکان گردش و حرکت آزادانه در آن	۰/۳۹۷
	۱۰	بهره‌گیری از آثار هنری نمادین و معنادار به‌منظور اکتشاف‌پذیری محیط مجتمع مسکونی	۰/۳۷۷
	۴۸	تحرک‌پذیری محیط به‌منظور شکل‌گیری محیطی سرزنده	۰/۳۳۲
	۵۷	وجود زمین و سالن بازی به‌منظور ورزش و بازی‌های تیمی و شکل‌گیری فعالیت‌های هیجان‌انگیز در مجتمع	۰/۱۱۹
مؤلفه ۳	۵۸	وجود وسایل ورزشی و مسیرهای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری در طبیعت	۰/۷۷۸
	۵۶	وجود بستر فضایی به‌منظور برگزاری مراسم خانوادگی و رویدادهای شاد و سرزنده در مجتمع	۰/۶۹۸
	۲۱	شکل‌گیری رویدادهای معنادار در مناسبت‌های فرهنگی در مجتمع	۰/۶۸۴
	۱۶	فضاهای مطلوب به‌منظور بازی و فعالیت افراد به‌منظور شکل‌گیری محیطی سرزنده در محیط مجتمع‌ها	۰/۶۲۲
	۴۶	وجود فضاهایی مانند یک کتابخانه کوچک و اتاق مطالعه در مجتمع‌ها به‌منظور توسعه فردی ساکنین	۰/۵۳۳
	۱۱	فضای باز میانی جذاب و طراحی‌شده به‌منظور تشویق ساکنین به تحرک و حضور در فضا	۰/۴۰۷
	۱۸	شکل‌گیری رویدادهای آیینی و هویتی در مجتمع مسکونی	۰/۳۴۱
	۲۳	وجود سالن اجتماعات به‌منظور فراهم آوردن زمینه برای رویدادهای اجتماعی در مجتمع	۰/۳۳۶
	۳۶	وجود مبلمان محیطی با اشکال و کارکردهای متنوع در فضاهای مجتمع مسکونی	۰/۷۰۴
	۳۸	فضای طبیعی با مبلمان مطلوب، برای نشستن و تماشای مناظر طبیعی	۰/۶۴۰
مؤلفه ۳	۳۹	تراس وسیع با چند صندلی برای نشستن رو به منظر طبیعی، در واحدهای مسکونی	۰/۵۷۷
	۴۲	شکل‌گیری فعالیت‌های متنوع در مجتمع مسکونی	۰/۵۶۸

۰/۵۳۳	طراحی بام سبز به‌منظور حضورپذیری و شکل‌گیری تعاملات اجتماعی در مجتمع مسکونی	۳۷	
۰/۵۰۳	وجود کاربری‌ها و فعالیت‌های متنوع در محیط به‌منظور دادن حق انتخاب به ساکنین	۵۵	
۰/۴۶۱	وجود میز، نیمکت و صندلی جمعی و انفرادی در رنگ‌های متنوع در فضای باز طبیعی	۳۵	
۰/۶۷۶	امکان تغییر شکل نیمکت و صندلی‌ها به‌دولخواه افراد و دادن آزادی انتخاب به ساکنین	۵۰	
۰/۶۵۶	راحت بودن کار با تجهیزات موجود در محیط مجتمع مسکونی	۵۱	
۰/۶۳۴	امکان کاشت گیاهان و درختان در باغ مشارکتی	۵۲	
۰/۶۲۲	امکان فعالیت راحت و آزادانه در محیط مجتمع مسکونی	۵۳	مؤلفه ۴
۰/۵۵۸	بهره‌گیری از امکانات و فضاهایی که چند عملکرد دارند به‌منظور دادن آزادی در انتخاب کاربری	۴۹	
۰/۴۹۵	برگزاری رویدادهای متنوع در محیط مجتمع مسکونی به‌منظور مشارکت ساکنین در محیط	۵۴	
۰/۶۶۶	وجود فضاهایی که امکان مواجهه افراد با هم را فراهم می‌کند	۴۳	
۰/۶۱۴	فضاهایی با نیمکت و صندلی‌های نزدیک به هم، به‌منظور شکل‌گیری تعاملات دوستانه و صمیمی بین ساکنین	۴۴	مؤلفه ۵
۰/۶۰۲	طراحی لابی‌های زیبا با چند صندلی در ورودی بلوک‌ها و طبقات و تشویق ساکنین به حضور و تعامل در فضا	۴۵	
۰/۴۷۰	شکل‌گیری رویدادهای جمعی خاطره‌انگیز در محیط	۱۹	
۰/۶۸۳	قابل دید بودن مسیرها و سهولت مسیریابی در محیط مجتمع مسکونی به‌منظور تأمین آسایش روانی	۳۲	
۰/۶۱۰	امکان نظارت بر فضاهای عمومی به‌منظور تأمین حس امنیت ساکنین مجتمع مسکونی	۳۱	مؤلفه ۶
۰/۶۰۲	حفظ حریم خصوصی افراد و تأمین آسایش روانی ساکنین مجتمع مسکونی	۴۰	
۰/۵۵۶	امکان حرکت راحت و آزادانه و بدون مانع در محیط مجتمع مسکونی به‌منظور امنیت افراد در محیط	۲۸	
۰/۸۰۵	مبهم و رمزآمیز بودن فضاهای مختلف مجتمع مسکونی به‌منظور کنج‌کاو نمودن افراد	۱۵	
۰/۷۲۵	طراحی فضاهای باز به‌صورت پیچیده و اکتشاف‌پذیر	۱۳	مؤلفه ۷
۰/۴۸۰	بهره‌گیری از آثار هنری و المان‌های محیطی نمادین در فضاهای مختلف مجتمع مسکونی	۴۷	
۰/۳۶۷	طراحی فضای باز مجتمع به‌صورت ارگانیک و طبیعی، به‌منظور تشویق ساکنین به جستجو و تحرک در فضا	۱۴	

در ادامه نام‌گذاری مفاهیم مورد تأیید و بازنگری ۶ نفر از متخصصان قرار گرفته است و مؤلفه‌های «محیط خلاق»، «رویدادپذیری محیط»، «تنوع‌پذیری»، «مشارکت‌پذیری محیط»، «تعاملات اجتماعی در محیط»، «امنیت محیطی» و «اکتشاف‌پذیری محیط» به‌عنوان مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مؤثر بر خودشکوفایی ساکنین معرفی شده‌اند. اطلاعات آماری مؤلفه‌های ذکر شده در جدول ۷ ارائه شده است:

جدول ۷. میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی ساکنین

مؤلفه	مینیمم	ماکسیمم	میانگین		انحراف واریانس
			Statistic	خطای استاندارد	
محیط خلاق	۱/۱۶	۴/۰۰	۳/۵۶۵۲	۰/۰۲۷۴۳	۰/۲۱۸
رویدادپذیری	۱/۲۲	۴/۰۰	۳/۳۷۳۵	۰/۰۳۴۷۴	۰/۳۵۰
تنوع‌پذیری	۱/۰۰	۴/۰۰	۳/۲۶۶۴	۰/۰۳۷۹۴	۰/۴۱۸
مشارکت‌پذیری	۱/۳۳	۴/۰۰	۳/۰۳۱۴	۰/۰۳۷۵۱	۰/۴۰۸
تعاملات اجتماعی	۱/۰۰	۴/۰۰	۳/۲۱۰۱	۰/۰۳۹۷۳	۰/۴۵۸
امنیت محیطی	۱/۰۰	۴/۰۰	۳/۴۱۶۴	۰/۰۳۴۴۰	۰/۳۴۳
اکتشاف‌پذیری	۱/۲۵	۴/۰۰	۲/۸۴۱۳	۰/۰۴۰۹۲	۰/۴۸۶

در این پژوهش جهت بررسی همبستگی بین مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی از ضریب پیرسون استفاده شده است. نتایج آزمون همبستگی در جدول ۸ قابل مشاهده است:

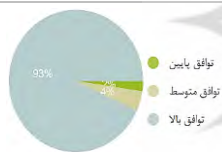
جدول ۸. ضریب همبستگی پیرسون بین هریک از مؤلفه‌های طراحی مجتمع مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی

امنیت محیطی	تعاملات اجتماعی	مشارکت‌پذیری	تنوع‌پذیری	رویدادپذیری	محیط خلاق	ضریب همبستگی پیرسون	رویدادپذیری
				۱	۰/۶۲۵**	ضریب همبستگی پیرسون	
					۰/۰۰۰	معناداری	
			۱	۰/۷۴۷**	۰/۶۱۴**	ضریب همبستگی پیرسون	
				۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معناداری	
		۱	۰/۶۴۴**	۰/۵۷۸**	۰/۳۶۴**	ضریب همبستگی پیرسون	
			۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معناداری	
	۱	۰/۵۴۹**	۰/۶۹۳**	۰/۷۳۵**	۰/۵۵۸**	ضریب همبستگی پیرسون	
		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معناداری	
۱	۰/۵۵۳**	۰/۴۶۸**	۰/۵۷۳**	۰/۴۸۶**	۰/۶۱۸**	ضریب همبستگی پیرسون	
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معناداری	
	**/۴۳۴	**/۵۱۳	**/۵۳۷	**/۳۹۳	**/۳۱۲	ضریب همبستگی پیرسون	
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معناداری	

با توجه به آنچه در جدول ۸ قابل مشاهده است؛ می‌توان اذعان داشت بین تمامی مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و تمامی عوامل دارای همبستگی مثبت و معنادار با یکدیگر هستند. در ادامه محتوای سؤالات مربوط به مؤلفه‌های ذکر شده مورد بحث قرار خواهد گرفت و اطلاعات آماری هر مؤلفه ارائه می‌شود: **مؤلفه ۱، محیط خلاق:** عامل محیط خلاق به‌عنوان اولین عامل با توجه به محتوای سؤالات موجود در گروه اول معرفی شده است، در جدول ۹ میزان توافق پاسخ‌دهندگان در این مفهوم نشان داده شده است.

جدول ۹. توصیف عامل محیط خلاق

سطوح توافق	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
توافق پایین	۷	۲/۴	۲/۴
توافق متوسط	۱۳	۴/۵	۶/۹
توافق بالا	۲۷۰	۹۳/۱	۱۰۰/۰

طراحی فضاهای مجتمع‌های مسکونی با بهره‌گیری از طبیعت و خلق محیطی سرزنده و بهره‌گیری از آثار هنری نمادین و معنادار به‌منظور اکتشاف‌پذیری محیط می‌تواند به ایجاد محیطی خلاق بیانجامد؛ مؤلفه محیط خلاق می‌تواند به‌وسیله امکان تغییر و شخصی‌سازی محیط طبق نظر ساکنین و دادن آزادی عمل به ساکنین برای مداخله در محیط و امکان مشارکت در رویدادها به‌منظور شکل‌گیری بستری برای بروز خلاقیت ساکنین مجتمع‌های مسکونی تحقق یابد. تورنس (۱۹۶۵) پرورش خلاقیت شخصی را راهی برای خودشکوفایی مادام‌العمر می‌داند (Burelson, 2005) بدین ترتیب شکل‌گیری محیطی خلاق می‌تواند زمینه جهت پاسخ به نیاز شکوفایی در ساکنین مجتمع‌های مسکونی را فراهم نماید. **مؤلفه ۲، رویدادپذیری محیط:** با توجه به محتوای سؤالات، عامل دوم تحت عنوان «رویدادپذیری» نام‌گذاری شده است، میزان توافق پاسخ‌دهندگان در این مفهوم در جدول ۱۰ قابل مشاهده است.

جدول ۱۰. توصیف آماری عامل رویدادپذیری

سطوح توافق	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
توافق پایین	۱۱	۳/۸	۳/۸
توافق متوسط	۳۹	۱۳/۴	۱۷/۲
توافق بالا	۲۴۰	۸۲/۸	۱۰۰/۰

در محیط مجتمع‌های مسکونی شکل‌گیری بستری برای رویدادهای معنادار آیینی و هویتی می‌تواند زمینه را برای رویدادهای محیطی فراهم نماید. در راستای شکل‌گیری رویدادهای فرهنگی در محیط پژوهشگران معتقدند این رویدادها به بهبود تصویر ذهنی از فضاها می‌انجامد (Richards & Palmer, 2012: 47). علاوه بر این فضای باز میانی جذاب و طراحی شده با مسیرهای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری می‌تواند بستری برای شکل‌گیری فعالیت‌هایی در فضا باشد. مطابق نظر محققان می‌توان اذعان داشت که رویدادهایی که در محیط شکل می‌گیرند باعث جمع شدن افراد و افزایش مشارکت می‌شوند (یاهان و وایز، ۲۰۱۹). بنابراین مؤلفه رویدادپذیری در مجتمع‌های مسکونی به سبب آنکه می‌تواند به مشارکت افراد، پویایی محیط و در نتیجه شکل‌گیری بستری برای رشد و پرورش خلاقیت منجر شود به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی مطرح می‌گردد.

مؤلفه ۳، تنوع‌پذیری: عامل تنوع‌پذیری به‌عنوان سومین عامل شناسایی شده است، در جدول ۱۱ میزان توافق کاربران در این مفهوم مشاهده می‌شود.

جدول ۱۱. توصیف آماری عامل تنوع‌پذیری

سطوح توافق	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
توافق پایین	۱۲	۴/۱	۴/۱
توافق متوسط	۶۴	۲۲/۱	۲۶/۲
توافق بالا	۲۱۴	۷۳/۸	۱۰۰/۰

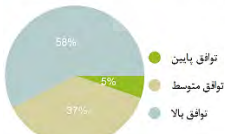

مؤلفه تنوع‌پذیری در محیط مجتمع‌های مسکونی، می‌تواند طراحی بام سبز با میلمان و آلاچیق میلمان که امکان حضور و نشستن راحت افراد در طبیعت را فراهم می‌آورد و همچنین وجود تراس وسیع رو به طبیعت با چند صندلی در واحدهای مسکونی که امکان افزایش حضور افراد در فضا فراهم می‌آورد را در برگیرد. در این خصوص پژوهشگران اذعان دارند تنوع فضایی با دادن آزادی انتخاب به فرد می‌تواند بر تحقق خودشکوفایی افراد مؤثر باشد (علاقمند و همکاران، ۱۳۹۸). بر این اساس وجود کاربری‌های متنوع و شکل‌گیری فعالیت‌های متنوع، امکان انتخاب به افراد را می‌دهد و می‌تواند به خودشکوفایی ساکنین منجر شود.

مؤلفه ۴، مشارکت‌پذیری محیط: عامل «مشارکت‌پذیری» به‌عنوان عامل چهارم با توجه به محتوای سؤالات گروه چهارم معرفی شده است، جدول ۱۲ میزان توافق کاربران در مفهوم مشارکت‌پذیری را نشان می‌دهد:

جدول ۱۲. توصیف آماری عامل مشارکت‌پذیری

سطوح توافق	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
توافق پایین	۱۵	۵/۲	۵/۲
توافق متوسط	۱۰۸	۳۷/۲	۴۲/۴
توافق بالا	۱۶۷	۵۷/۶	۱۰۰/۰

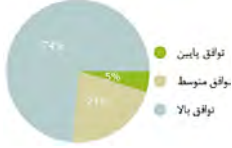
در محیط مجتمع‌های مسکونی آزادی عمل ساکنین در فضا و فضاهای انعطاف‌پذیر می‌تواند به فرد امکان کنترل و شخصی‌سازی فضا را بدهد. مطابق نظر پژوهشگران با فراهم نمودن فرصت‌هایی برای شخصی‌سازی فضا می‌توان زمینه دستیابی به خودشکوفایی را در افراد فراهم نمود (علاقمند و همکاران، ۱۳۹۸؛ لنگ، ۱۳۹۷). به‌عنوان مثال وجود باغ مشارکتی در مجتمع‌های مسکونی که ساکنین را به مشارکت در محیط تشویق می‌نماید می‌تواند در این راستا مؤثر باشد؛ علاوه بر این رویدادهای محیطی در مجتمع‌های مسکونی می‌تواند مشارکت افراد در محیط را افزایش دهند. بدین ترتیب

امکان مشارکت در محیط مجتمع‌های مسکونی به‌واسطه فرصت‌هایی که برای کنترل محیط و ابراز خود در محیط فراهم می‌آورد می‌تواند پاسخگوی نیاز خودشکوفایی ساکنان باشد.

مؤلفه ۵، تعاملات اجتماعی در محیط: عامل «تعاملات اجتماعی» به‌عنوان عامل پنجم با توجه به محتوای سؤالات این گروه معرفی می‌گردد، در جدول ۱۳ میزان توافق پاسخ‌دهندگان در مفهوم «تعاملات اجتماعی» مشاهده می‌شود:

جدول ۱۳. توصیف آماری عامل تعاملات اجتماعی در محیط

سطوح توافق	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
توافق پایین	۱۴	۴/۸	۴/۸
توافق متوسط	۶۲	۲۱/۴	۲۶/۲
توافق بالا	۲۱۴	۷۳/۸	۱۰۰/۰

مؤلفه تعاملات اجتماعی در محیط، ایجاد فضاهایی اجتماعی و صمیمانه و فراهم نمودن فضاهایی با حریم مشخص با نیمکت و صندلی‌هایی نزدیک به هم و ارتباط و افزایش شانس مواجهه افراد با یکدیگر را شامل می‌شود. همچنین امکان شکل‌گیری تعاملات دوستانه و صمیمانه بین ساکنین و شکل‌گیری رویدادهای جمعی و خاطره‌انگیز که شکل‌گیری تعاملات بین افراد را افزایش می‌دهد را در برمی‌گیرد. مطابق پژوهش‌های صورت گرفته از مواردی که به خودشکوفایی افراد منجر می‌شود ارتباطات اجتماعی می‌باشد (Hanley & Abell, 2003). بدین ترتیب با تحقق مؤلفه تعاملات اجتماعی در محیط مجتمع‌های مسکونی می‌توان زمینه دستیابی به خودشکوفایی در ساکنین را فراهم نمود.

مؤلفه ۶، امنیت محیطی: ششمین عامل با توجه به محتوای سؤالات موجود در گروه ششم به‌عنوان عامل امنیت محیطی شناسایی شده است، در جدول ۱۴ میزان توافق کاربران در مؤلفه ذکر شده ارائه شده است:

جدول ۱۴. توصیف آماری عامل امنیت محیطی

سطوح توافق	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
توافق پایین	۷	۲/۴	۲/۴
توافق متوسط	۳۸	۱۳/۱	۱۵/۵
توافق بالا	۲۴۵	۸۴/۵	۱۰۰/۰

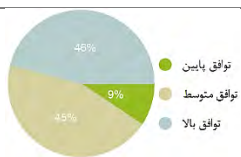
مؤلفه امنیت محیطی، مفهیمی که قابل دید بودن مسیرها و سهولت مسیریابی و امکان حرکت راحت و آزادانه و بدون مانع در محیط مجتمع‌های مسکونی را در برمی‌گیرد، علاوه بر این قابلیت نظارت بر فضاهای مختلف توسط مدیریت مجتمع را شامل می‌شود. همچنین حفظ حریم خصوصی افراد نیز می‌تواند باعث تأمین امنیت و آسایش روانی افراد گردد. مطابق نظر پژوهشگران فضای مسکونی باید بتواند درجات مختلف امنیت را برای ساکنین فراهم سازد چراکه این عامل به‌منظور نیل به خودشکوفایی ضروری است (سیفیان و محمودی، ۱۳۸۶). بر این اساس تأمین امنیت برای ساکنین مجتمع‌های مسکونی را می‌توان از عوامل تأثیرگذار بر دستیابی افراد به خودشکوفایی دانست.

مؤلفه ۷، اکتشاف‌پذیری محیط: عامل هفتم با توجه به محتوای سؤالات گروه هفتم، عامل اکتشاف‌پذیری نام‌گذاری شده است، در جدول ۱۵ اطلاعات توصیفی این عامل مشاهده می‌شود:

جدول ۱۵. توصیف آماری عامل اکتشاف‌پذیری

سطوح توافق	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
توافق پایین	۲۷	۹/۳	۹/۳
توافق متوسط	۱۳۰	۴۴/۸	۵۴/۱
توافق بالا	۱۳۳	۴۵/۹	۱۰۰/۰

این مؤلفه در محیط با مفاهیمی همچون رمزآمیزی و ابهام فضاهای مختلف مجتمع‌های مسکونی که افراد را به منظور جستجو و اکتشاف در محیط کنجکاو می‌نماید و همچنین تأثیر فضای ارگانیک پیچیده برای تحریک فرد به اکتشاف در محیط تحقق می‌یابد. همچنین بهره‌گیری از آثار هنری دارای معنایی نمادین و همچنین پیچیدگی و اکتشاف‌پذیری فضاهای مجتمع‌های مسکونی برای جستجو در محیط مجتمع‌های مسکونی می‌تواند در راستای به‌کارگیری این مؤلفه در محیط مؤثر باشد. به بیان ویور (۲۰۱۰) فرآیند جستجو می‌تواند به فرد برای کشف رازهای دنیای اطرافش کمک کند، چراکه کشف در رشد فرد ضروری است. بدین ترتیب مؤلفه اکتشاف‌پذیری محیط در مجتمع‌های مسکونی را می‌توان بر دستیابی به خودشکوفایی ساکنین تأثیرگذار دانست.

مدل مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی ساکنین در شکل ۵ ارائه شده است:

شکل ۵. مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر خودشکوفایی ساکنین

بحث

به سبب اهمیت توجه به نیازهای فرامادی و لزوم توجه به آن‌ها در سطوح مختلف محیط و خصوصاً فضاهای معماری، پژوهش حاضر با هدف اکتشاف و تبیین مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی با تأکید بر پاسخ به نیاز خودشکوفایی ساکنین نگارش شده است؛ به‌منظور دستیابی به هدف مطرح‌شده این پژوهش با بهره‌گیری از روش‌های سند کاوی، دلفی و پیمایشی شکل گرفته است و در نهایت مؤلفه‌های طراحی مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر پاسخ به فرا نیاز خودشکوفایی ساکنین اکتشاف و تبیین شدند که شامل «محیط خلاق، رویدادپذیری، تنوع‌پذیری، مشارکت‌پذیری، تعاملات اجتماعی، امنیت محیطی، اکتشاف‌پذیری» می‌باشند. به‌منظور شکل‌دهی فضاهای مجتمع‌های مسکونی مبتنی بر پاسخ به فرا نیاز خودشکوفایی، بهره‌گیری از مؤلفه‌های ذکر شده می‌تواند نقشی مهم را ایفا نماید. در این راستا پژوهش حاضر مؤلفه امنیت محیطی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار معرفی می‌نماید، برنامه‌ریزی طراحی مجتمع‌های مسکونی با بهره‌گیری از عوامل مؤثر بر امنیت محیطی می‌تواند شامل طراحی فضاهایی با حریم مشخص و نظارت‌پذیر که آرامش‌بخش و خوانا باشند و بتوانند امنیت روانی و آسایش افراد، را تأمین نمایند می‌تواند به‌منظور دستیابی به این هدف قدمی مهم باشد، این یافته تأییدکننده نتایج پژوهش سیفیان و محمودی، (۱۳۸۶) می‌باشد که تأمین آسایش و امنیت محیطی و اجتماعی در

فضاهای معماری را در راستای دستیابی به خودشکوفایی مؤثر می‌دانند، همچنین امکان اکتشاف و جستجو در محیط مطابق پژوهش ویور (۲۰۱۰) به‌عنوان عاملی مهم در دستیابی به خودشکوفایی معرفی می‌گردد که در این راستا می‌تواند با طراحی فضاهایی پیچیده و اکتشاف‌پذیر که زمینه را برای تفکر در معنای محیط و جستجو در محیط فراهم می‌نماید، محقق گردد. علاوه بر این در پژوهش حاضر محیط خلاق به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مؤثر بر خودشکوفایی معرفی می‌گردد که این یافته نتایج پژوهش نوبائر و همکاران (۲۰۱۸) را تأیید می‌نماید، در محیط مجتمع‌های مسکونی ایجاد بستر فضایی برای پرورش خلاقیت می‌تواند به‌واسطه دادن امکان تغییر محیط به کاربران و شکل‌دهی محیطی برای فعالیت‌های سرزنده و خلاق برای ساکنین محقق گردد. رویدادپذیری در پژوهش قره بگلو و همکاران (۱۳۹۶) به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مؤثر بر خودشکوفایی معرفی می‌شود که تأییدکننده این یافته می‌باشد. بنابراین در محیط مجتمع‌های مسکونی برنامه‌ریزی فضاهایی با پتانسیل شکل‌گیری و برگزاری رویدادهای مشارکتی و خلاقانه می‌تواند زمینه را برای خودشکوفایی فراهم نماید. در این پژوهش مؤلفه مشارکت‌پذیری به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر خودشکوفایی معرفی می‌گردد چراکه مشارکت‌پذیری از طریق امکان شخصی‌سازی محیط توسط کاربر و با دادن آزادی عمل به کاربر برای مداخله و ابراز خود در فضا که به انعکاس خود در فضا منجر می‌گردد؛ می‌تواند به خودشکوفایی منجر شود، این یافته، نتایج پژوهش لنگ (۱۳۹۷) را تأیید می‌نماید. در این پژوهش مؤلفه تنوع‌پذیری و امکان شکل‌گیری فعالیت‌ها و عملکردهای متنوع در فضاهای مختلف به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر خودشکوفایی ساکنین معرفی می‌گردد، این مؤلفه در پژوهش علاقمند و همکاران، (۱۳۹۸) نیز به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر خودشکوفایی معرفی شده است، در نهایت شکل‌گیری بستر محیطی به‌منظور تعاملات اجتماعی مطابق مطالعه حاضر می‌تواند بر خودشکوفایی ساکنین تأثیرگذار باشد، این مؤلفه یافته‌های پژوهش هانلی و ایبل (۲۰۰۳) را تأیید می‌نماید، این مؤلفه به‌واسطه خلق فضاهای تعاملی با حریم مشخص که امکان گفتگوی صمیمانه و نزدیک بین افراد را فراهم می‌نماید در محیط محقق می‌گردد همچنین فضاها و مبلمان مرکزگرا می‌تواند در این راستا مؤثر و مفید باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های کشف‌شده در این پژوهش می‌توانند نقش مؤثری بر دستیابی به خودشکوفایی در ساکنین مجتمع‌های مسکونی داشته باشند. بنابراین می‌توان اذعان داشت که در محیط مجتمع‌های مسکونی امکان مشارکت فردی و جمعی در محیطی خلاقانه و کنجکاو کننده می‌تواند با دادن آزادی در عملکرد در محیط، فرصتی برای ابراز خویشتن در فضا فراهم کند، که در نهایت، زمینه را برای خودشکوفایی افراد فراهم می‌نماید. در این راستا رویدادهای شکل‌گرفته در بستر محیطی متنوع و امن می‌تواند فضایی خلاقانه و مشارکتی ایجاد کند و زمینه را برای تحقق خودشکوفایی ساکنان در مجتمع‌های مسکونی فراهم کند. بدین ترتیب مؤلفه‌های ذکر شده همگی می‌توانند مطلوبیت فضاها را جهت شکوفایی ساکنین در مجتمع‌های مسکونی افزایش دهند. در نهایت به‌عنوان پیشنهادهایی برای آینده پژوهش‌هایی با روش تحقیق مشابه در سایر فضاها همچون محیط‌های اداری، فرهنگی و آموزشی و در سایر گروه‌های سنی همچون کودکان و نوجوانان می‌تواند صورت گیرد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقاله را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- اینکلهارت، رونالد. (۱۴۰۰). *تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی*. ترجمه: مریم وتر، تهران: کویر.
- براتی، ناصر. (۱۳۸۲). بازشناسی مفهوم خانه در زبان فارسی و فرهنگ ایرانی. *فرهنگستان هنر*، (۸)، ۵۱-۵۳.
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۸۵). *لغت‌نامه دهخدا*. جلد سیزدهم، تهران: دانشگاه تهران.

- سیفیان، محمدکاظم و محمودی، محمدرضا. (۱۳۸۶). محرمیت در معماری سنتی ایران. هویت شهر، (۱)، ۱-۳.
- شولتز، دوان. (۱۴۰۱). *روانشناسی کمال*، ترجمه: گیتی خوشدل، تهران: پیکان.
- شولتز، کریستیان نوربرگ. (۱۴۰۲). *مفهوم سکونت*، ترجمه: امیریار احمدی، تهران: آگه.
- علاقمند، سپیده؛ مظفر، فرهنگ؛ حسینی، سیدباقر و صالح صدق پور، بهرام. (۱۳۹۸). مؤلفه‌های طراحی فضاهای جمعی دانشگاه در پاسخ به نیاز خودشکوفایی، *مرمت و معماری ایران*، (۲۰)، ۴۱-۵۸. <https://dori.net/dor/20.1001.1.23453850.1398.9.20.4.6>
- غلامعلی‌زاده، حمزه و مخبر، نغمه. (۱۳۹۳). ویژگی‌های مؤثر محیط فیزیکی آموزش معماری برای رشد استعدادها بالقوه دانشجویان معماری، *معماری و شهرسازی آرمان شهر*، (۱۳).
- قره‌بلگو، مینو؛ نژادابراهیمی، احد و جاویدمهر، ملیحه. (۱۳۹۶). شناسایی و تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر محیط پاسخ‌ده در محلات از منظر جهان‌بینی اسلامی. *نقش جهان*. ۷ (۱): ۲۱-۳۶. <https://dori.net/dor/20.1001.1.23224991.1396.7.1.6.1.36-21>
- کریمی، رامین. (۱۳۹۴). *راهنمای آسان تحلیل آماری با SPSS* چاپ اول، تهران: هنگام.
- لنگ، جان. (۱۳۹۷). *آفرینش نظریه معماری، نقش علوم رفتاری در طراحی محیط*. ترجمه: علیرضا عینی‌فر، تهران: دانشگاه تهران.
- مارکوس، کلر کوپر. (۱۴۰۱). *خانه همچون آینه درون*. ترجمه: حامد مظاهریان، نرگس سادات طباطبایی، تهران: دانشگاه تهران.
- یالوم، اروین دی. (۱۴۰۲). *روان‌درمانی اگزستانسیال*. ترجمه: سپیده حبیب، چاپ بیست و یکم، تهران: نی.

References

- Alaghemand, S., Mozaffar, F., Hosseini, S. B., & Saleh Sedghpour B. (2019). Designing Components of University's Communal Spaces in Order to Response to Self-Actualization Need. *Mmi*, 9(20): 41-58. <https://dori.net/dor/20.1001.1.23453850.1398.9.20.4.6> [in Persian]
- Asadpoor Zavei, S. J., & Jusan. M. (2012). Exploring Housing Attributes Selection based on Maslow's Hierarchy of Needs, *Social and Behavioral Sciences Elsevier*. 42. 311-319. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.04.195>
- Barati, N. (1382) Recognizing the concept of house in Persian language and Iranian culture, *Farhangestan-e-Honar*, (8): 5-51. [in Persian].
- Burleson, W. (2005). Developing Creativity, Motivation, and Self-Actualization with Learning Systems, *International Journal of Human-Computer Studies*, 63(4), 436-451. <https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2005.04.007>
- Csikszentmihalyi, M., & Nakamura, J. (2010). Effortless attention in everyday life (Ed.), *Effortless Attention: A New Perspective in the Cognitive Science of Attention and Action*. MIT Press. 179-189. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262013840.003.0009>
- D'Souza, J. F. (2019). *Self-actualization*. The SAGE Encyclopedia of Lifespan Human Development.
- D'Souza, J. F., Adams, C. K., & Brian, F. (2015). A Pilot Study of Self-Actualization Activity Measurement, *the Indian Academy of Applied Psychology*, 41(3), 28-33.
- Dehkhoda, A. (1385). *Dictionary of Dehkhoda*. Volume 13, Tehran: Tehran University Press.[in Persian]
- Estaji, H. (2014). Flexible Spatial Configuration in Traditional Houses, *International Journal of Contemporary Architecture, The New ARCH*, 1(1), 26-35.
- Gharehbaglou, M., Nezhadebrahimi, A., & Javidmehr, M. (2017). Identifying and Analyzing the Factors Affecting Responsive Environment in Neighborhoods, *Naqshejahan*, 7(1), 21-36. [in Persian] <https://dori.net/dor/20.1001.1.23224991.1396.7.1.6.1>
- Gholamalizadeh, H., & Mokheri, N. (2015). Effective features of the physical environment for the growth potential talents of architecture students. *Armanshahr*, 7(13), 81-91. [in Persian].
- Gokcen, N., Hefferon, K., & Attree, E. (2012). University Students' Constructions of Flourishing in British Higher Education. *International Journal of Wellbeing*. <https://doi.org/10.5502/ijw.v2i1.1>
- Hanley, S. J., & Abell, S. C. (2002). Maslow and relatedness: creating an Interpersonal model of

- self-actualization, *Humanistic Psychology*, 42(4), 37-57. <https://doi.org/10.1177/002216702237123>
- Hoe, S. L. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling technique, *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3 (1), 76-83.
- Inglehart, R. (2021). *Cultural transformation in the advanced industrial society*, Kavir. [in Persian].
- Izquierdo, I. Olea, J., & Abad, F. J. (2014). Exploratory factor analysis in validation studies: Uses and recommendations. *Psicothema*, (26), 395-400. <https://doi.org/10.7334/psicothema2013.349>
- Karimi, R. (2014). *Easy guide to statistical analysis with Spss*. first ed, Tehran: Hangam. [in Persian].
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling: A Researchers guide*. NY: Guilford. 5th Ed.
- Kovtun, I. (2014). Fulfilment of Individual Needs in Architecture, Housing Environment, Institute of Architecture, *Lviv Polytechnic National University*, (13), 103-106.
- Lang, J. T. (2018). *Creating architectural theory: the role of the behavioral sciences in environmental design*. Tehran: Tehran University Press. [in Persian].
- Macklin, T. J., & Rossiter, C. M. (1976). Interpersonal communication and self actualization, *Communication Quarterly*, 24(4), 45-50. online Published: 21 May 2009. <https://doi.org/10.1080/01463377609369237>
- Manheim, A. R. (1998). The Relationship between the Artistic Process and Self-Actualization, *Art Therapy*, 15(2): 99-106. Published online: 26 Dec 2013. <https://doi.org/10.1080/07421656.1989.10758720>
- Marcus, C. C. (2022). *House as a Mirror of Self*. translated by: Hamed Mazaherian, Narges Sadat Tabatabai, Tehran: Tehran University Press. [in Persian].
- Marias, J. (2012). *History of philosophy*. NY: Dover Publications, Inc.
- Neubauer, A. C., & Martskvishvili, K. (2018). Creativity and Intelligence: A link to different levels of human needs hierarchy?. *Heliyon*, 4(5). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2018.e00623>
- Piedrahita, T. (2014). Designing for self-actualization in childhood, design & emotion, *Social Innovation*. 211-216.
- Richards, G., & Palmer, R. (2012). *Eventful cities*. NY: Routledge.
- Ryder, W. W. (1987). The Role of Art in Self-Actualization, *Art Education*, 40(2). <https://doi.org/10.1080/00043125.1987.11650791>
- Schreiber, J., Nora, A., Stage, F., Barlow, E., & King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *Journal of Educational Research*, 99, 323-337. <https://doi.org/10.3200/JOER.99.6.323-338>
- Schultz, C. N. (2023). *The concept of dwelling*. Tehran: Agah. [in Persian].
- Schultz, D. (2022). *Growth Psychology*. Tehran: Peikan. [in Persian].
- Selvi, K. (2009). Lifelong Learning and Self-Actualization A-T. Tymieniecka (Ed.), *Analecta Husserliana CII*, Springer Science Business Media B.V. 51-66. https://doi.org/10.1007/978-90-481-2319-3_4
- Seyfiyan, M. K., & Mahmoodi, M. R. (2007). Privacy in Traditional Architecture of Iran. *Hoviatshahr*, 1(1), 3-14. [in Persian].
- Sivo, S. A., Fan, X. T., Witta, E. L. & Willse, J. T. (2006). The Search for 'Optimal' Cutoff Properties: Fit Index Criteria in Structural Equation Modeling, *The Journal of Experimental Education*, 74(3), 267-289. <https://doi.org/10.3200/JEXE.74.3.267-288>
- Thielke, S., Harniss, M., Thompson, H., Patel, S., Demiris, G., & Johnson, K. (2012). Maslow's hierarchy of human needs and the adoption of health-related technologies for older adults. *Ageing Int* 37(4), 470-488. <https://doi.org/10.1007/s12126-011-9121-4>
- Torrance, E. P. (1965). *Rewarding Creative Behavior: Experiments in Classroom Creativity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Weaver, S. R. (2.1.). Discovering self-actualization through the Experience of Architecture. A thesis for the degree of Master of Architecture, *Montana State University*.
- Yahan, Z., & Wise, N. (2019). events and sense of community. *Community Psychology*, 14(1): 6-23.
- Yalom I. D. (2023). *Existential psychotherapy*. 21th edition, Tehran: ney. [in Persian].

Zhang, Y., Liu, F., Zhiqiang, G., Zhengxin, C., Yong, S., & Aihua, L. (2019). Research on Smart City Evaluation Based on Hierarchy of Needs, *Procedia Computer Science*, (162): 467-474. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.12.012>

